

2.1 Přechod na oběhové hospodářství

Klíčová sdělení

- Celková produkce odpadů v roce 2023 meziročně poklesla o 2,9 % na 38,0 mil. t (v případě komunálních odpadů jejich produkce zůstala na úrovni 5,8 mil. t).
- V roce 2023 meziročně mírně klesla produkce odpadů z obalů na 1 368,2 tis. t, střednědobě lze však pozorovat rostoucí trend. Z hlediska materiálové struktury složení odpadů z obalů jsou nejčastěji zastoupeny papírové či lepenkové obaly (v roce 2023 celkem 42,7 %), které jsou s velkým odstupem následovány plasty (20,5 %) a sklem (16,3 %).
- V nakládání s odpady dominuje jejich využití, především materiálové, jehož podíl střednědobě i krátkodobě roste a v roce 2023 činil 83,0 %.
- I přes příznivý vývoj v nakládání s komunálními odpady je velká část (42,0 %) komunálních odpadů stále ukládána na skládkách.

Plnění souvisejících cílů

Stanovený cíl	Stanoven k roku	Hodnota v roce 2023	Směrování k cíli
Zvýšení podílu recyklace komunálních odpadů na nejméně 55 % (cíl POH ČR)	2025	43,0	✗
Zvýšení podílu recyklace komunálních odpadů na nejméně 60 % (cíl POH ČR)	2030	43,0	✗
Zvýšení podílu recyklace komunálních odpadů na nejméně 65 % (cíl POH ČR)	2035	43,0	✗
Snížení podílu skládkování komunálních odpadů na nejvýše 10 % (cíl POH ČR)	2035	42,0	✗

Hodnocení trendu a stavu indikátorů

Specifický cíl SPŽP	Indikátor	Dlouhodobý trend (15 let a více)	Krátkodobý trend (5 let)	Stav indikátoru
2.2.2 Maximálně se předchází vzniku odpadů	Produkce odpadů	N/A	↗	↗
2.2.3 Hierarchie způsobů nakládání s odpady je dodržována	Struktura nakládání s odpady	N/A	↗	✓
	Nakládání s komunálními odpady	N/A	↗	↗

Aktuální opatření podporující plnění cíle

- V návaznosti na Strategický rámec oběhového hospodářství České republiky 2040 byl schválen Akční plán pro oběhové hospodářství 2022–2027.
- Přijatý zákon č. 243/2022 Sb. zakazuje uvádění na trh u řady jednorázových plastových výrobků.
- Je připravena novela zákona o obalech, která umožní zavedení zálohového systému na PET a hliník.
- Je připravován Plán odpadového hospodářství ČR pro období 2025–2035.

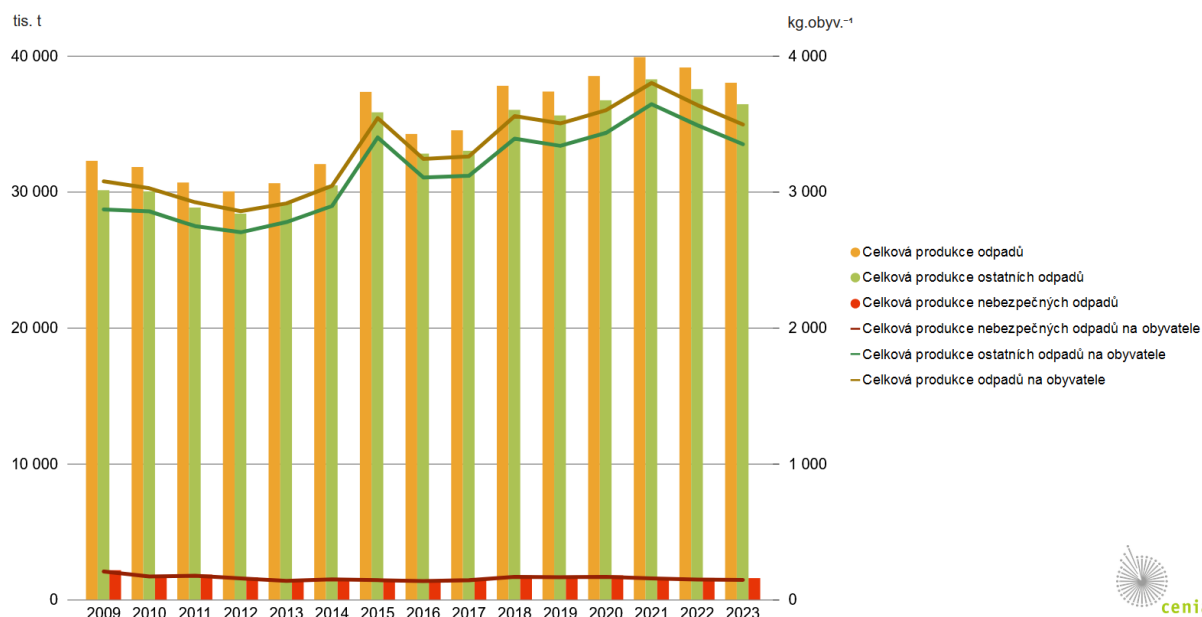
Předcházení vzniku odpadů

V současnosti je v odpadovém hospodářství stěžejním trendem snaha o přechod na **oběhové hospodářství**, kdy dochází k uzavírání toků materiálů v dlouhotrvajících cyklech a důraz je kladen na prevenci vzniku odpadů, opětovné využití výrobků, recyklaci a přeměnu na energii namísto těžby nerostných surovin a skládkování odpadů.

Celková produkce odpadů (součet celkové produkce ostatních a nebezpečných odpadů) mezi lety 2009 a 2023 stoupla o 17,8 %, avšak meziročně 2022–2023 poklesla o 2,9 % na hodnotu 38 009,1 tis. t (Graf 44). V roce 2023 tak došlo k potvrzení poklesu produkce z roku 2022, čímž se zmírnil střednědobý rostoucí trend. Snížit produkci odpadů je možné předcházením jejich vzniku, což je v souladu s principy oběhového hospodářství. Důležitým ukazatelem je i celková produkce odpadů na obyvatele, jež v roce 2023 činila 3 494,1 kg.obyv.⁻¹ a meziročně poklesla o 3,9 %. Na celkové produkci odpadů se významnou měrou (95,8 % v roce 2023) podílí **celková produkce ostatních odpadů**. Ta je ovlivňována převážně produkcí stavebních a demoličních odpadů. Mezi lety 2009 a 2023 vzrostla celková produkce ostatních odpadů o 21,0 %, avšak meziročně 2022–2023 klesla o 3,0 % na hodnotu 36 431,4 tis. t. Vzhledem k dominantnímu postavení této skupiny odpadů v rámci celkové produkce odpadů lze i zde pozorovat analogický vývoj jako u celkové produkce odpadů, tj. zmírnění střednědobého rostoucího trendu. **Nebezpečné odpady** v roce 2023 představovaly 4,2 % celkové produkce všech odpadů. Hodnota tohoto podílu od roku 2009 klesla z 6,7 %. V období 2009–2023 poklesla celková produkce nebezpečných odpadů o 27,0 % a meziročně 2022–2023 o 1,0 % na celkových 1 577,7 tis. t. Celková produkce nebezpečných odpadů na obyvatele v roce 2023 činila 145,0 kg.obyv.⁻¹. Předcházet vzniku těchto odpadů je možné snižováním obsahu nebezpečných látek ve výrobcích.

Graf 1

Celková produkce odpadů, ostatních a nebezpečných odpadů v ČR [tis. t], celková produkce odpadů, ostatních a nebezpečných odpadů na obyvatele v ČR [kg.obyv.⁻¹], 2009–2023

Data byla stanovena podle metodiky Systému indikátorů odpadového hospodářství platné pro daný rok.

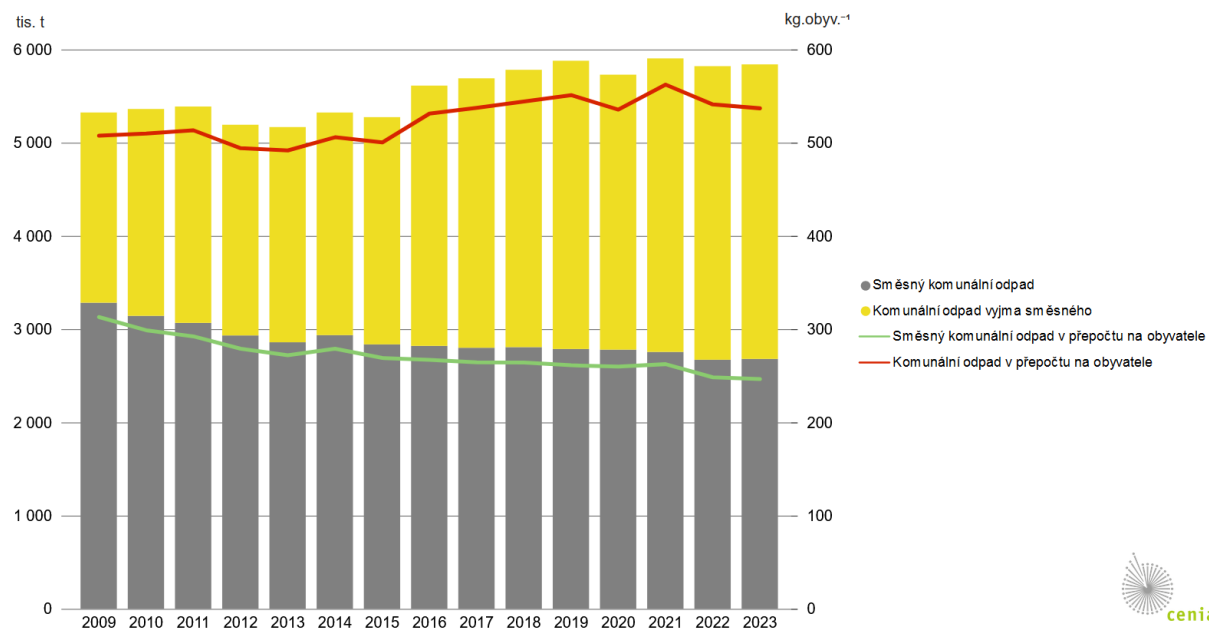
ČSÚ je zdrojem dat o počtu obyvatel ČR (střední stav).

Zdroj dat: ISOH, ČSÚ

Celková produkce komunálních odpadů v roce 2023 dosáhla 5 840,2 tis. t (Graf 45) a zůstala na prakticky stejné úrovni jako v roce 2022. Ve střednědobém horizontu od roku 2009 celková produkce komunálních odpadů ale vzrostla o 9,7 % a v přepočtu na obyvatele dosahovala v roce 2023 hodnoty 536,9 kg.obyv.⁻¹. Pozitivní skutečností je, že střednědobě dochází k mírnému snižování **produkce směsného komunálního odpadu**. Mezi lety 2009–2023 se produkce směsného komunálního odpadu snížila o 18,4 %, meziročně zůstává téměř stejná na 2 680,8 tis. t. Celková produkce směsného komunálního odpadu na obyvatele v roce 2023 činila 246,4 kg.obyv.⁻¹.

Graf 2

Celková produkce komunálních odpadů v ČR [tis. t], produkce komunálního a smíšeného komunálního odpadu v přepočtu na obyvatele v ČR [kg.obyv.⁻¹], 2009–2023

Data byla stanovena podle metodiky Systavy indikátorů odpadového hospodářství platné pro daný rok.

ČSÚ je zdrojem dat o počtu obyvatel ČR (střední stav).

Zdroj dat: ISOH, ČSÚ

Mezi nejcharakterističtější projevy konzumní společnosti patří nárůst **produkce odpadů z obalů**. Mezi roky 2009 a 2023 vzrostla produkce obalových odpadů o 53,0 %. V roce 2023 bylo v ČR vyprodukováno 1 368,2 tis. t odpadů z obalů a v porovnání s rokem 2022 došlo k mírnému snížení o 2,6 %. Střednědobě lze však, i přes pokles v posledních 2 letech, pozorovat výrazně rostoucí trend. Z hlediska materiálové struktury složení odpadů z obalů jsou nejčastěji zastoupeny papírové či lepenkové obaly (v roce 2023 celkem 42,7 %), které jsou s velkým odstupem následovány plasty (20,5 %) a sklem (16,3 %).

Dodržování hierarchie způsobů nakládání s odpady

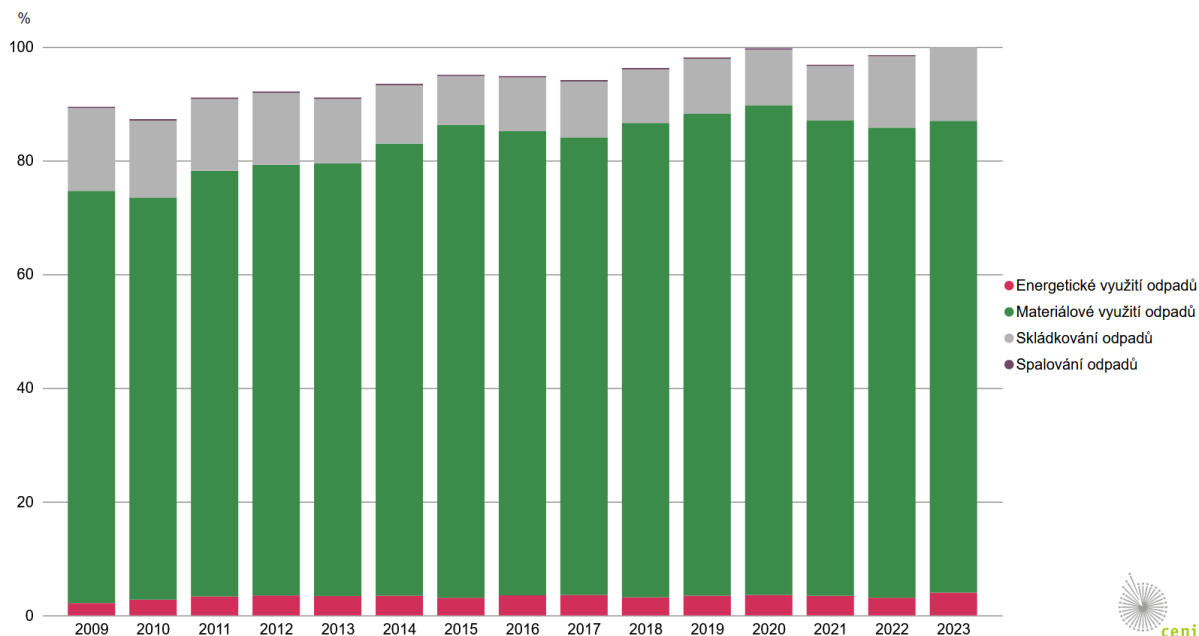
V **nakládání s odpady** dominuje jejich využití, především materiálové, jehož podíl střednědobě i krátkodobě roste (Graf 47). V letech 2009–2023 se zvýšil podíl **materiálově využitých** odpadů k produkci odpadů ze 72,5 % na 83,8 % (tj. na 27 099,6 tis. t). **Energeticky využívána** je jen malá část z celkové produkce odpadů. Mezi lety 2009 a 2023 se podíl energeticky využitých odpadů zvýšil z 2,2 % na 3,6 % (tj. na 1 402,2 tis. t).

Nejčastějším způsobem odstranění odpadů je ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu, tedy **skládování**. Tato skutečnost je v Česku přetrvávajícím významným problémem. Od roku 2009 podíl skládování klesl ze 14,6 % na 13,1 % v roce 2023 a výrazně tak neklesá. V roce 2023 činilo množství odpadů odstraněných skládováním 4 446,4 tis. t. Dalším způsobem odstranění odpadů je **spalování**. Každoročně je spalováním odstraněno cca 0,2 % vyprodukovaných odpadů, tedy zanedbatelný podíl (tj. 66,4 tis. t v roce 2023).

Cílem je další snižování podílu skládkování na celkové produkci odpadů ve prospěch materiálového a také energetického využití odpadů, tj. v souladu s platnou hierarchií způsobů nakládání s odpady. Důležité je použití správných (zejména legislativních¹) nástrojů pro tuto postupnou změnu, která může významně napomoci přechodu na oběhové hospodářství.

Graf 3

Podíl vybraných způsobů nakládání s odpady k produkci odpadů v ČR [%], 2009–2023

Data byla stanovena podle metodiky Soustavy indikátorů odpadového hospodářství platné pro daný rok.

Zdroj dat: ISOH

Komunální odpady² jsou specifickou skupinou odpadů, a to se odráží i ve způsobech **nakládání** s nimi. Na rozdíl od ostatních skupin odpadů v tomto případě převládá jejich odstranění **skládčováním**. Od roku 2009 však podíl skládkovaných komunálních odpadů k produkci komunálních odpadů poklesl z 64,0 % na 42,4 % v roce 2023. Ve srovnání s rokem 2022 pak pokles činil 3 p.b. (Graf 48).

Odklonem od skládkování roste podíl **materiálově využitých** komunálních odpadů, který se od roku 2009 zvýšil z 22,7 % na 43,1 % v roce 2023, ve srovnání s rokem 2022 pak vzrostl o 2,4 p.b. Střednědobě má tento podíl rostoucí trend. Zároveň došlo ve srovnání s rokem 2009 i k nárůstu významu **energetického využití** komunálních odpadů z 6,0 % na 14,1 % v roce 2023, meziročně 2022–2023 o 1,9 p.b.

Odlíšná je situace u **spalování** (na rozdíl od energetického využití komunálních odpadů jsou komunální odpady pouze odstraněny spalováním, nejsou tedy nijak využity), kterým je nakládáno s prakticky zanedbatelným množstvím komunálních odpadů (0,01 % v roce 2023).

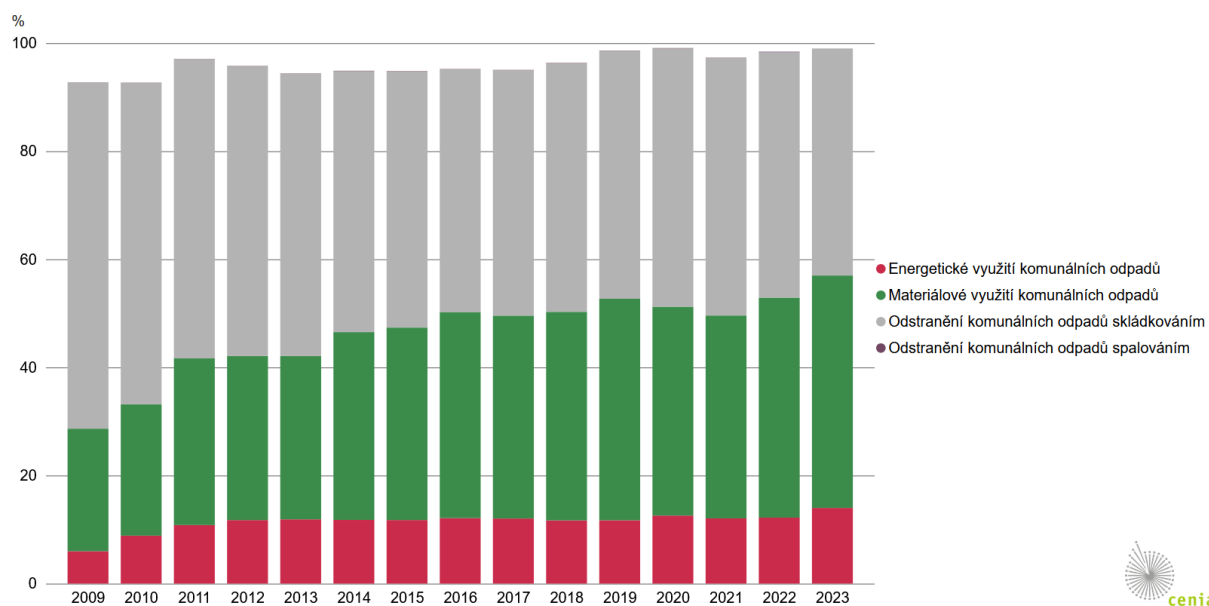
¹ V souvislosti s přechodem na oběhové hospodářství je nutná aktivní legislativní podpora materiálové recyklace, neboť příprava a přechod na systémy podporující oběhové hospodářství jsou časově velmi náročné a bez této podpory problematické (jak ukazují i případy z ostatních zemí).

² Z důvodu změny metodiky nejsou do nakládání s komunálními odpady a celkové produkce komunálních odpadů od roku 2020 započteny odpady katalogových čísel 20 02 02 (zemina a kameny) a 20 03 06 (odpad z čištění kanalizace).

Situace v oblasti nakládání s komunálními odpady v Česku přesto není vyhovující, skládkování komunálních odpadů je nad úrovní průměru EU28 a recyklace pod průměrem. Cílem je razantnější snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současně zvyšování jejich materiálového a rovněž energetického využití, a to v souladu s platnou hierarchií způsobů nakládání s odpady a s principy oběhového hospodářství spojenými s potřebou naplnění evropských cílů³ oběhového hospodářství. Při pokračování stávajícího trendu bude náročné dosažení cílů pro recyklaci komunálních odpadů pro roky 2025, 2030 a 2035, skládkování komunálních odpadů pro rok 2035.

Graf 4

Podíl vybraných způsobů nakládání s komunálními odpady k produkci komunálních odpadů v ČR [%], 2009–2023

Data byla stanovena podle metodiky Soustavy indikátorů odpadového hospodářství platné pro daný rok.

Zdroj dat: ISOH

Podrobné vizualizace a data

<https://www.enviometr.cz/data>

³ Cíle pro komunální odpady jsou dány v zákoně č. 541/2020 Sb., o odpadech.